

WEIR, Thomas Hunter
(1865-1928)

İskoç asıllı İngiliz şarkiyatçısı.

İskoçya'nın Glasgow şehrinde dünyaya geldi. Babası Duncan Harkness Weir, Glasgow Üniversitesi'nde Doğu dilleri profesörüydü. Öğrenim hayatına Glasgow Lisesi'nde başladı, 1876'da babasının ölümü üzerine ailesi Manchester'a yerleşince öğrenimine Manchester Lisesi'nde devam etti. 1881'de üniversite eğitimi için Glasgow'a döndü ve 1885'te Glasgow Üniversitesi'nden mezun oldu. 1888'de aynı üniversitede Sâmi dilleri ve hristiyan ilâhiyatı öğrenimini üstün başarıyla tamamladı. 1889-1891 yıllarında İskoçya'nın kuzeybatısındaki Kingairloch'ta din hizmeti görevinde bulundu. 1891-1893 arasında kardeşini ziyaret için gittiği Avustralya'da çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1893'te Glasgow Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'ne asistan tayin edildi. 1894'te Arapça'sını iletirmek için altı ay Lübnan'da kaldı, Filistin'e ve Mısır'a gitti. Sonraki yıllarda Almanya ve Fas'ta bulundu. 1902'de İbrânice ve Arapça doçenti oldu. Weir hayatının son yıllarında Farsça dersler vermiştir. Kutsal metinlerin tenkidinde fazla muhafazakâr ve aşırı liberal yaklaşımlar yerine orta bir yol izlemiş, Sâmi literatürü içinde İbrânice'ye özel vurgu yapmış, Arapça'ya duyduğu hayranlık sebebiyle Arapça'nın Eski Ahid dilinin anlaşılmasına ışık tuttuğunu göstermeye çalışmıştır. 1930'da, Glasgow Üniversitesi Oriental Society tarafından Arapça sahasında yapılmış özgün çalışmalar için Thomas Hunter Weir adına ödül konmuştur.

Eserleri. 1. *A Short History of the Hebrew Text of the Old Testament* (London 1899, 1907). Eser yazıldığı dönemde teoloji eğitimi için ders kitabı olarak okutulmuştur. 2. *The Shaikhs of Morocco in the XVIth Century*. İbn Asker el-Mağribî'nin Fas âlim ve mutasavvıflarına dair *Devhatü'n-nâşir* adlı eserinin tercümesidir (Edinburgh 1904). 3. *Arabic Prose Composition*. Arapça sarf nahiv kurallarını örneklerle anlatan bir çalışmadır (Cambridge 1910). 4. *The Life of Mohammad: From Original Sources*. Weir, Sir William Muir'in Hz. Peygamber'e dair dört ciltlik eserinin (1858-1861) kısaltılmış üçüncü basımını (1894) esas alarak gözden geçirip yayımlamıştır (Edinburgh 1912, 1923). 5. *The Caliphate, Its Rise, Decline and Fall: From Original Sources* (Edinburgh

1915, 1924; New York 1975). Yine Muir'e ait çalışmanın gözden geçirilip ilâveler yapılmış baskısıdır (London 1891). 6. *The Variants in the Gospel Reports*. Mevcut Yunanca İnciller'in Ârâmice veya İbrânice bir modele dayandığı tezini işleyen bir çalışmadır (Paisley 1920). 7. *Omar Khayyam, the Poet*. Weir, bu çalışmasında Ömer Hayyâm'ın rubâillerini konularına göre düzenlemiş ve yorumlamıştır (London 1926). Weir'in bunların dışında *Encyclopaedia of Islam* ve *Encyclopaedia of Religion and Ethics*'te maddeleri ve çeşitli dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. Ayrıca Glasgow Üniversitesi Hunterian Kütüphanesi'ndeki İbrânice, Arapça ve Süryânice el yazmalarıyla Türkçe ve Farsça el yazmalarının listesini (1899, 1906) ve Balyânî'nin *Kitâbü'l-Ecvibe*'sinin tercümesini (1901) *Journal of the Royal Asiatic Society*'de neşretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

W. Muir, *The Life of Moḥammad from Original Sources* (ed. T. H. Weir), Edinburgh 1912; A. S. Fulton, "Thomas Hunter Weir", *Transactions-Glasgow University Oriental Society*, XX (1963-64), Glasgow 1965, s. 1-9.

SALİME LEYLA GÜRKAN

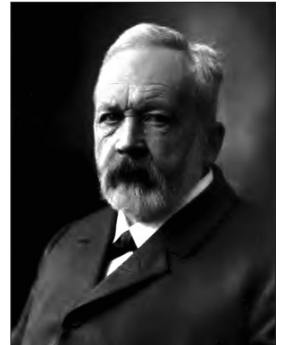
WELLHAUSEN, Julius
(1844-1918)

Alman teologu,
Kitâb-ı Mukaddes uzmanı
ve şarkiyatçı.

17 Mayıs 1844'te Almanya'nın Aşağı Saksonya eyaletinde Hameln an der Weser şehrinde doğdu. Babası August Wellhausen bir Protestan papazıydı. İlk öğrenimini Hameln'de gördükten sonra 1859'da Hannover Lisesi'ne, 1862'de Göttingen Üniversitesi Teoloji Bölümü'ne kaydoldu. Burada Heinrich Ewald gibi hocalardan aldığı dinler tarihi ve teoloji eğitiminin yanı sıra İbrânice, Ârâmice ve Arapça öğrendi. 1865'te üniversiteyi bitirince Hannover'de kısa bir süre özel hocalık yaptı. 1866'da Prusya Krallığı'nın Hamburg Krallığı'nı ilhak etmesi sırasında galip devlet tarafında yer aldı. 1867'de hocası Ewald'ın yanında Sâmi dilleri tahsiline devam etmek için Göttingen'e döndü. 1868-1872 yılları arasında teoloji öğrencilerinin kaldığı yurt olan Göttingen Theologischer Stift'te Repetent (mukarrir) sıfatıyla çalıştı. 1870'te Göttingen Üniversitesi'nde *De gentibus et familiis judaeis quae I. Chr. 2. 4. enumerantur* başlıklı teziyle doktor unvanını aldı, ardından eylemsiz doçent olarak göreve başladı. 1871'de *Der Text der Bücher*

Samuelis untersucht (Göttingen) adlı eserini hazırladıktan sonra 1872'de Greifswald Üniversitesi'ne kadrolu Ahd-i Atık profesörlüğüne tayin edildi. Buradaki derslerinin yanı sıra Ahd-i Atık'le ilgili çok sayıda çalışma yaptı; ancak araştırmaları kendisini 1882'de teoloji profesörlüğünden istifa etme noktasına getirdi. Kilise ile bilimsel araştırmanın bağdaşmadığı kanaatine vardığından 5 Nisan 1882'de Prusya Kültür Bakanı Friedrich Althof'a bir istifa mektubu gönderdi. Mektupta kendisinin kutsal kitap hakkında ilmi çalışmalar yapmak için teoloji öğrenimi gördüğünü, ancak bir görevin de talebeleri kilisede papazlık yapacak şekilde yetiştirmek olduğunu, bu görevi ise yerine getiremeyeceğini ifade ederek felsefe profesörlüğüne tayinini istedi (mektup için bk. Jepsen, *Der Herr ist Gott*, s. 266 vd.). İstifası kabul edildi ve Greifswald'dan ayrılırken kendisine Felsefe Fakültesi tarafından fahri felsefe doktoru unvanı verildi. Aynı yıl Halle Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde eylemsiz Sâmi dilleri profesörlüğüne getirildi. 1883'te İskoç şarkiyatçısı ve Ahd-i Atık uzmanı William Robertson Smith'in davetiyle Edinburgh'a gitti; burada hayranlık duyduğu Thomas Carlyle ile görüşme fırsatı buldu. 1885'te kadrolu profesör olarak Marburg Üniversitesi Felsefe Fakültesi'ne tayin edildi. Fakültede Ahd-i Atık dersleri vermesinin yasaklanması sebebiyle araştırmalarını İslâm tarihi üzerine yoğunlaştırdı. 1892'de Paul de Lagarde'ın yerine Göttingen Üniversitesi Doğu Dilleri Kürsüsü'ne tayininden sonra tekrar Ahd-i Atık dersleri vermeye başladı. 1913'te emekli oluncaya kadar burada çalıştı. Altmış yaşından itibaren duyma yetisini kaybeden Wellhausen uzun bir hastalık döneminin ardından 7 Ocak 1918'de Göttingen'de öldü.

1892'de Göttingen Kraliyet Bilimler Cemiyeti'ne üye seçilen Wellhausen bu üyelikten toplantılardaki konuşmaları takip edemediği gerekçesiyle 1903'te ayrılmıştır. 29 Mayıs 1901'de Prusya Devleti tara-

Julius
Wellhausen